

ZYCIORYSY

WYBITNYCH TECHNIKÓW POLSKICH

Karol Pollak, elektrotechnik.

Zbierając wiadomości o technikach naszych, którzy pracami swymi odznaczyli się zagranicą, a w kraju mało są znani, otrzymałem od prof. R. Dzieślewskiego ze Lwowa zbiór wycinków z czasopism zagranicznych, z wiadomościami o wynalazkach elektrotechniki polskiego Karola Pollaka, obecnie dyrektora Polskiego Towarzystwa Akumulatorowego w Białej na Śląsku Cieszyńskim. Zbiór ten pozwolił mi zestawić niniejszą notatkę.

Urodzony w Sanoku w r. 1854, z ojca właściciela księgarni i drukarni, wydawcy pierwszej zeszytowej „Biblioteki Polskiej“, Karol Pollak uczęszczał do szkół w Sanoku, Stryju i Lwowie. W szkołach jeszcze zajmować się zaczął elektrotechniką, a gdy śmierć ojca przerwała studia i zmuszony był objąć interes księgarsko-wydawniczy, pracował równocześnie nad zastosowaniem pierwszych w kraju telefonów i w r. 1882 budował centralę telefoniczno-automatyczną. Wezwany przez towarzystwo angielskie „The patent utilisation Co“ w Londynie, pozostał bratu interes księgarski, a sam udał się do Anglii, gdzie otrzymawszy miejsce szefa laboratorium, opracowywał kilka swych wynalazków (mikrofon, włącznik automatyczny dla świec Jabłoczkowa, maszyna do drukowania w kilku kolorach), opatentowanych w Anglii przez wymienione towarzystwo. W r. 1885 słuchał wykładów elektrotechniki w Charlottenburgu, następnie prowadził jako inżynier fabrykę przyrządów elektrycznych G. Wehry w Berlinie i znów wyjechał do Anglii, opatentowując tam różne swe wynalazki. W r. 1886 przeniósł się do Paryża, wszedł w stosunek z finansistą Korneliuszem Herzem, w celu eksploatacji tramwaju elektrycznego swego wynalazku, pracował w laboratorium Sorbony i otrzymał medal srebrny na wystawie powszechnej w Paryżu w roku 1889. Jego akumulator znalazł uznanie na wystawie elektryczności w Frankfurcie n/M w r. 1891 i utworzyło się towarzystwo komandytowe, do którego wszedł jako dyrektor i zajął się budową i urządzaniem, parokrotnie potem powiększanych fabryk towarzystwa. Budował następnie także fabrykę w Lissing pod Wiedniem, udzielił licencji na fabrykację akumulatorów spółce akcyjnej w Marly-le-grand w Szwajcarii oraz towarzystwu w Nancy. Na wystawie krajowej we Lwowie w r. 1891 otrzymał dyplom honorowy. Opuściwszy Niemcy w 1899, powrócił do Francji, gdzie na wystawie powszechnej w Paryżu w r. 1900, akumulator jego odznaczony został medalem złotym. Zamieszkawszy na południu Francji, urządził laboratorium własne, pracował nad różnymi wynalazkami i na wystawie w Nicei otrzymał medal za model aeroplanu. Podczas wojny brał udział w pracach nad ulepszaniem materiałów wojennych we Francji i Anglii. W r. 1921 wrócił do kraju, powołany dla założenia towarzystwa i budowy fabryk akumulatorów i obecnie jest dyrektorem Polskiego Towarzystwa Akumulatorowego w Białej, koło Bielska.

Od 1883 do 1916 wziął 98 patentów na różne swe wynalazki, lub ich ulepszenia i uzupełnienia, w Anglii, Francji, Niemczech, Belgii, Szwajcarii i Stanach Zjednoczonych. Treść główniejszych komunikował Akademii Umiejętności w Paryżu, w której Sprawozdaniach (Comptes rendus) podane były następujące jego noty:

Regulator światła elektrycznego, oparty na ciepłym rozszerzaniu się przewodników (16 kwietnia 1888).

O nowym systemie akumulatorów elektrycznych i niektórych przyrządach wraz z nimi działających (17 marca 1890).

O nowej lampie bezpieczeństwa w kopalniach (29 września 1890).

O nowej metodzie bezpośredniego przetwarzania prądów zwrotnych na prądy jednokierunkowe (16 czerwca 1893).

O nowym kondensatorze elektrolitycznym, wielkiej pojemności i o zwrotniku elektrolitycznym prądów (21-go czerwca 1897).

O woltomierzu wyłącznikowym¹⁾ prądów (10 czerwca 1901).

O łączeniu w szereg woltomierzy wyłącznikowych (8 lipca 1901).

Wynalazki Karola Pollaka opisywane były we współczesnych czasopismach specjalnych, jak „La Lumière Electrique“ i wielu innych francuskich, oraz kilku angielskich i niemieckich. W „Elektrotechnischer Anzeiger“ podany był jego artykuł „O nowej baterji pierwotnej“, wydany także w oddzielnej odbliscie²⁾, oraz dwa wykłady:

O ładowaniu akumulatorów prądem zmiennym (na dorocznym Zebraniu Związku elektrotechników niemieckich w Kolonii, 1893 r.).

O sprężniarce³⁾ i jej zastosowaniu (na posiedzeniu Towarzystwa Elektrotechnicznego w Frankfurcie n/M, 14 maja 1895 r.).

W naszym „Wszechświecie“ z r. 1888 podany był artykuł, podznaczony literami M. W., p. t.: „Lampa elektryczna Pollaka“ (z rysunkiem), opisujący regulator światła elektrycznego, a w temże czasopiśmie z r. 1891 drugi artykuł, tak samo podznaczony, p. t.: „Tramwaj elektryczny Karola Pollaka“ (z rysunkami), odnoszący się do modelu, wystawionego w Frankfurcie n/M. W pismach codziennych małopolskich pisali o wynalazkach Karola Pollaka: inż. St. Serkowski w „Nowej Reformie“ z 25 października 1891 r. i inż. Roman Gostkowski w „Gazecie Narodowej“ z 14 września 1896 r. „Tramwaje akumulatorowe“ opisywał Ferd. Edw. Polzeniusz w „Czasopiśmie technicznym“ lwowskim z 10 czerwca 1898 r.

Feliks Kucharzewski.

Przegląd czasopism technicznych.

Czterdziestoletni jubileusz „Czasopisma Technicznego“

W r. 1883 Towarzystwo Politechniczne we Lwowie zmieniło nazwę organu swego „Dźwignia“, wydawanego już od r. 1887, na „Czasopismo Techniczne“ i odtąd przez lat 40 wychodzi to pismo, krzewiąc wiedzę techniczną i popierając rozwój życia gospodarczego w Małopolsce, a działalnością swą zasługując się w wysokiej mierze społeczeństwu.

Dla uczczenia jubileuszu wydała Redakcja Czasopisma (przy zasiłku Min. Wyzn. Relig. i Oświecenia Publ.) specjalny zeszyt jubileuszowy (№ 18) o 60 stronach druku, w którym zamieściła referaty o interesujących sprawach techniki) Prof. S. Anczyca. Teorje zgniotu. Dr. Z. Fuchs—Przyczynki do wyznaczania naprężeń ścinających w prętach zginanych. Prof. E. Hauswald—Akord czasowy i systemy premjowe. Prof. M. T. Huber—Kwestja najtańszej belki żelbetowej. Inż. Krüger—Największe mosty sklepione w Polsce. Prof. A. Kühnel—Fale w kamiennym bruku mozaikowym. Prof. M. Matakiewicz—Przyszłość naszej techniki. Inż. A. Pareński—Zastosowanie kinematyki do wyrażania równowagi zespołów budowlanych. Dr. R. Roskoński—Badania wydajności przemysłowego terenu wodociągowego w Pralkowcach. Inż. J. Skalka—Znaczenie dróg wodnych dla żeglugi i handlu wodnego. Z prac ś.p. Dr. K. Skibińskiego—Teoretyczne uzasadnienie stosowania poprzeczek przy mostach belkowych. Dr. R. Witkiewicz—Piśmiennictwo mechaniczne „Czasopisma Technicznego“. Prof. S. Bryła i inż. J. Weber—Zakłady fabryczne Warsz. S-ki Akc. Budowy Parowozów.

Z okazji tego jubileuszu, zasyłamy Redakcji Czasopisma Technicznego serdeczne życzenia dalszego powodzenia w pracy—Ojczyźnie na chwałę, wiedzy na pożytek.

Redakcja Przeglądu Technicznego.

¹⁾ Voltamètre disjoncteur.

²⁾ Ueber eine neue Primär-Batterie von Charles Pollak in Firma Frankfurter Akumulatoren-Werke C. Pollak & Co. Frankfurt a. Main. Mit 6 figuren. Separat-Abdruck aus dem „Elektrotechnischen Anzeiger“. Berlin 1893.

³⁾ Gleichrichter.